

LIETUVISZKASIS BALŠAS.

METAS FIRMAS. Tas laikraštis yra turtu LIETUVOS MYLETOJU. REDITOJAS JONAS SZLUPAS. NAUJAS JORKAS, 23 d. lapkričio mėn. 1885 m. No 12.
„LIETUVISZKASIS BALŠAS“ ISZEJNA NAUJAME JORKE PAGAL ISZGALE. KASZTUOJA ANT METU 2 DORIELU, O AUROPOJE 2½ DOR. ATSKIRAS NUMERIS 8 CENTAJ.
UZ COLI APGARSINIMU ANT METU 10 DORIELU, O WIENA SYKI GARSINANT 20 CENTU UŽ KOZNA EJLUKE. ADRESAS REDYSTES: JONAS SZLUPAS, 43 SPRING STREET, NEW YORK.
ENTERED AT THE POST OFFICE AT NEW YORK AS SECOND CLASS MATTER.

KO MUMS REJKIA.

Raszlas isz Warszawos p. Szerno.

[Tęsa.]

Be ranku darbu ir darbininku, žinomas dalykas, kad pramonė ir rankdarbysta netik pakelti, bet ir iwesti negalime. Nesuprasdami vertės ir naudos ranku, dar mažiau galime suprasti vertę ir naudą musu krasztui isz dirbtuwiu. Ant gafo be remeslininku negalėtumėme sawo rankomis pabrika westi. Piningai dėl irengimo dirbtuwiu rastuos priewiėybės tarp lietuwiu, nės szendien daugel popėru, o gali ir sidabro guli skryniose nenaudingai. Wertė tokio kapitulo, nors jis ir didelis butu, galime prilgyinti i kruwa akmenau lanke: kaip gulinti piningai, taip ir akmenai lygia atnesza nauda. Tie rublei, szendien gilei paslėpti, jeigu butu apwercziami dėl pirkimo akociju rankdarbystiszku draugys. cziu, netik neprapuėtu, bet duotu palukius ir dalini (diwidenda). Lenku cukraus dirbtuwės itaisyėtas ant akociju, nors pereitas metas ne per geras buwo dėl cukrininku, wienok dawė akocijonėriams no 18 - 25 procentu dalinio; kuomet cukrinė dirbtuwė lenkuose yra newiena, o Lietuwoje tokiu pabrika su wis nėra, ir iszdėrbinius ju lietuwei dėl sawias turi gabenti isz swetur. Dėl administracijos wienok ir iwėdimo rankdarbystiszkos daaugystės wargei rastumėme tarp sawias pritinkanczius žmones, nės apie ta, ko pas mus nebawo iki sziuoėaik, nei jokio supratimo neturime, bet jau kaipo conditio sine qua non reikėtu mums pasimokinti. At. eiwei isz wakarū, prusai, lysdami su piningais i lenkus ten sawo darbus pradėjo, Lietuwa wis aplenkdam. Wokieczi, kaip paweiksėlas lenkuose mums rodo, insitaisydami dirbtuwes swetimose szalyje turi akyje sawo reikalus ir weikalus sawo žiamieciū, o ne tu wietu, kuriose sodyba apsirinko, nei gi tos tautos, kurios turtais rengiasi sawia ir pulkus sawo wiengencziu penėti. Didžiausias dirbtuwė audimu lenkuose Zyrardawe ar bowelniniu [medžiwniu] iszdėrbimu Szeiblerio mēste Łodz [imu czion didžiausias dirbtuwes ēsanczius rankose wokiecziū, nors ir mažesniosios ta paczia turi paweizda] ne no szendien yra, turtai ju itaisytoju i milijonus rublu pasikėlė piningais wietiniu pirkiku lenku arba ir rusu, nės nuoweikalas tu dirbtuwiu eina i gila Rusija, wienok wietinei darbininkai yra priimami tik dėl sunkiausiu darbu ir su mažu pelnu; wis geresni darbai, už kuriuos brangiaus yra mokama, užsiėtaiko dėl žiamieciū waldytoju dirbtuwiu Zyrardawo pp. Hille ir Dytricho arba Szeiblerio isz mēsto Łodz. Werpėjos Zyrardawo perbuwusios per diena dulkėse linu ir nesweikame ore uždirba po 30 - 60 kapeiku; žinoma, kad tie darbai yra palikti wietiniams darbininkams lenkams kuomet dėl naudingėsio darbo, sweikesnio, yra atidanginti, aus Wien und Karlsbad, von der schōnen blauen Donau. Administracijoje dirbtuwės nerasi lenku, wis ten tik parszaukti wiengenczei p. Hillės, Dytricho ir Szeiblerio, nors tie ponai ne no szendien ēda duona užaugusia ant lenku žiamės ir už piningus czionai iszsiurbtus. Suprantame, kad isz sykio tarp lenku darbininku negalėjo buti mokanti daliesnius darbus, kaip szilkiniū, pusszilkiniū ir kitokiu audimu, bet tos dirbtuwės žydžianczios ant lenku žiamės 30 - 50 metu rodosi kad galėjo iszmokinti jau ir darbininkus wietinės kilmės, o jei neismokino, tai tiktai dėlto, kad in tas dalis darbo wietiniu neprileidžia, nės tasyk wiengencziū dirbtuwininku turėtu buti mažiaus. Kromuose, kur iszdėrbinius parduoda, teisybė administracija yra lenkiszka, o tai ne isz geradarystės, bet dėlto kad parduodantysis turi

suprasti kalba perkancziū, nės kitaip skaitlus tu paskutiniu galėtu pasimažinti, o jau wiengenczei dirbtuwininku, kaip ir jie patys, lenkiszkoje kalboje nedrutė.

Lygindami apsiėjima dirbtuwininku wokiecziū su tokiu jau pasielgimu ateiwiu kitu gencziu randame, kad newisi tie ateiwei wienai apsieina. Draugystė angėlu, kada rengėsi itaisyti dirbtuwė audimu isz atkarpu, wisokiu szmotelu ir skuduru kaime Marki, netoli Warszawas, tai pirma leidimo dirbtuwės isziunte sawo kasztu keleta deszimcziu wietiniu waiku ir mergaicziū i Anglija iszsimokinti reikalinga darba. Taipogi dirbtuwė ēsancziuse rankose prancuzu ar belgu wisi darbininkai yra wietinės kilmės, iszimant jeigu bent tokius, kokiu tarp wietiniu tikrai neatsiranda. Wienok gi Prancuzija, Anglija ir Belgija toli yra ir dirbtuwiu rankose tu tautu nedaug yra, wisos beweik yra swetimo paėjimo lenkuose, randasi rankose wokiecziū, o tie tai wisi be iszėmimo panesza ant parodytu czion karalu pramonės: Hillės, Dytricho ir Szeiblerio. Nors newienas isz ju atėjo pėkszczias su pundelu, kuriame ringsojo jo wisi turtai, o po deszim ies metu jau karėtoji wazinėja; nors piningais tautos, tarp kurios uždabauja, sawia nupenėjo, o nepamislyjo apie teisybe dėl tu, kurie juos penėjo. Dirbtuwininkai Rusai taipogi be teisybės apsieina su wietinėis gaiwalais kaip ir wokieczi. Dirbtuwiu rankose rusu lenkase beweik nėra, o neteisybe patwirtina pabrika ju rankose ēsanti Mažarusioje arba Ukrainoje stumdami darbininkus katalikus i kaire puse, žinodami turi buti, kad tokiu budu sakioja paskui noru waldziū waltstijos Wokiecziams tiktai lyg sziuoėaik neužkentimo rusai nerodė, juk žinoma, kad sawo mokytojus ir wadowus reikia mylėti. Rusai wisais sawo apsiėjimai su swetimikeis ir swetimenczeis mēgdziōja apsiėjima wokiecziū ir ju waldziū. Neužkentimu rusai dar pereina wokieczius, nės žiamiaus už sziuos paskutinius kulturiszka stowi. Negalime wienok su wisu užginti gero, kokia atnesza tie ateiwei dirbtuwininkai: 1) atnesza swetimus piningus, nors už juos iszsiurbia baisius palukius isz wietiniu. Po dweju metu tie palukei tankei pereina trigubai piningus inesztus isz swetimos szalies; o tie iszsiurbtieji piningai tankiausei nesilieka ant wietos, bet gryžta i Vaterlande dirbtuwininko. Dirbtuwės iszdarbiamos isz wietinės produkcijos pakela ju werte; priimdamos nors nedaug ir nors anuoja begalieszio ir teisybės darba wietiniu ranku, bet wis duoda uždarbi nors menka szimtam gywentoju; ale už tai sawo ptanga žiamė turi maitinti ir szimtus atwežtu, swetimės kil mės darbininku. Taipogi ir wietinei daabininkai anuojami buwa prie pardawimo i pabrika žalo nuodirbinio, neprietalkniui su werte nuoweikalo. Sulyginant naudą su nenauda isz dirbtuwiu swetimose rankose ēsancziū mums rodosi, kad isz tokiu wietinė žiamė naudos daug nesurastu; ale reikia jas priimti kaipo „malum necessarium“, kada wietinei gaiwalai nenori pramonė i sawo rankas paimti. Lietuwei netik sawo pacziū, bet ir swetimose rankose pramonės beweik nėra. Palyginimas nors mažesniu rėdybu su lietuwiwizkomis ta teisybe patwirtina. „Sbornik swiedienij o Ewropejskoj Rossii“ parodo, kad 1882 m. 50 rėdybose Rusijos buwo dirbtuwiu 56.900 su 954.970 darbininku, kurie nuweikė iszdėrbiniu už 1.126 milijonus rublu. Isz tos iszdarbystos iszpuola ant rėdybu (paimkime tiktai aplinkines): Widžiamio 36¼ milijonai rublu, Igauniaziamio 34¼ milijonai rublu ir Kurszo 10¼ milijonu rublu, nors tos paskutinos abiedwi drauge paimtos isznesza tiek pagal skaitlu sawo gywentoju kaip Kauno rėdyba arba musu Ziamaitija. Pramoniszka iszdarbysta Kauno rėdybos tame pacziame czėse iszneszė tiktai 3.319.308 rub., o Wilniaus rėdyba 2.514380. Wytebske, kur pagal statistika 20 procentu gywentoju isz-

puola ant latwiszko ir lietuwiszko gaiwalo, buwo 664 pabrika su 2993 darbininkais. Iszdarbysta tu pabrika iszneszė 6.835 tukstanczius rublu. Žinoma, kad tos iszdarbystos daugumas puola ant spirito, dėl kitu szaku pramonės labai menka balis pasilieka; wisoje Lietuwoje Rusijos 1 milijonas rublu nesueina, o dar irtie pabrikai kokie yra, randasi ran-kose ar žydu ar wokiecziū, iszimant tiktai dirbtuwes ratu ir Rekoszo dirbtuwė laukdarbinu maszinu Kaune, wienok ir tose darbininku kaszin ar nedaugiaus yra swetimu. Už tai negalėtumėme kaltinti dirbtuwininkus, nės lietuwei nelabai smarkei spiriasi i pabrika darba, o wel tarp ju ir nedaug mokancziū yra. Teisybė Lietuwoje ne taip yra tanki populacija kaip pietiniuose lenkuose, rankdarbystiszkoje dalyje Rusijos, Saksijoje, Prusuose, Prancuzijoje, Anglijoje ar gi Belgijoje ir Italiijoje, dėlto ir neturi tiek ranku nerandancziū uždabio žiamės darbuose, kurios priwerstos butu jieszkōtiesi kitokio darbo. Amerikos Suwienuotose Waltstijose ant pėlatumo dar mažiaus iszpuola gywentoju, nės ant 1 ketwirtainiszkos mylės tiktai 320, kuomet Lietuwoje 2500 gywentoju, o wienok isz 50 milijonu gywentoju 8 milijonai buwo darbininku žiamės darbuose isz 16 milijonu wisu skaitlaus darbininku, taigi pusė tik dirba žiamės darbus, o kita pusė pabriuose ir užimti remeslais. Metuose 1880 buwo farmu 40 tukstancziū, o 10 metu pirma tiktai 26 tukstanczei. Iszdarbysta kwiecziu no 1870 iki 1880 pasikėlė no 245¼ milijonu iki 456 milijonu buszlu; turkiszku kwiecziu (mais) nog 760 milijonu iki 1772 milijonu buszlu, taigi ant 133 procentu, kuomet skaitlus darbininku pasikėlė tiktai ant 30 procentu; metinė wertė iszdarbystos grudu 1880 metuose iszneszė 800 milijonū dollaru, isz kurios už 576¼ milijonu iszwežta i swetimas waltstijas. Tai iszpuola po 100 dollaru ant kožnu ranku naudos, kuomet pas mus, rokuojant ir rusiszku piningu stowi, nauda no ranku isznesza tiktai treczia dali. Reikalingas skaitlus darbininku dėl farmos Amerikoje imasi tiktai darbo czėse, o taip tie darbininkai samdosi in kitokius dieninius darbus. Jei iszdarbysta žiamės waisiu Amerikoje ne lygėi pasikėlė su skaitlumi darbininku, o ir darbas wieno žmogaus atnesza daugiaus naudos ne kaip pas mus; kelti reikia ta priežasti i ta dalyka, kad Amerikoje slaugo rankas žmogaus, nės jos brangei kasztuoja (nusamdytam darbininkui moka apie 3 markius (75 cen.) ant dienos, taigi beweik 3syk tiek kiek Lietuwoje). Ranku darba ten atlieka wisokios maszinos, padarytos wietiniuose pabriuose, o ne atwežtos isz swetur, žmogus yra reikalingas tiktai dėl prižiurėjimo darbo maszinos. Amerikoje darbininkui moka ant dienos 3syk daugiaus kaip Lietuwoje, ale ten, kur dėl darbo Lietuwoje reikia deszimties samdininku, Amerikoje su maszinomis ta patidarba atlieka ju samdininku, taigi czion iszsilauko wertė 4 samdininku daugiaus kaip Lietuwoje. Amerika jawus pjauja ir kula ant lauko, dėlto nereikalauja kasztuojancziū brangius piningus klojimu. Tokiu budu iszdarbysta, o per tai ir jos prekia, prie pardawimo yra daug pigesnė, su kuria mės negalime eit lenktyne mis su sawo prieszpapatineis darbais. Kožnas Yanky mislyja apie palengwinima sau darbo; dėlto tenai, kaip rodo „The Inventions and patent office“, pereituose metuose iszduota priwilegiju ant wisokiu iszradimu ir pagerinimu 68 tukstanczius, kuomet Rusijoje, nors gywentoju skaitlus 2 sykiu yra didesnis, ministerija iszdawė tiktai 5.400 tokiu priwilegiju, ir tai daugiausei swetimu iszradėju. Wienas jaunas ukininkas Naumėscziū pawėczio atsiuntė szimet in Warszawa sawo pramanyta modeli kulemos maszinos dėl peržiurėjimo priemonininkams, kurie rado ja, ēsant gera. Isz to matome, kad lietuwininkai turi iszminti ir rasma, nės tas ukininkas ir priemoniszko mokalo ne yra srėbias, tiktai

lietuwininkai neturi noro naudoti swetimus iszradimus. Amerika su sawo 8syk retesniu skaitlumi gywentuju iszdarbius sawo pabriu, pasilikusius no sawo reikalu, siunczia i swetimas ziames uz 200 milijonu dollaru, o lietuwei prie tankesnios populacijos netiktai siusti swetimiems pramonės negalii bet ir wiska pargabenti turi. Pakelimas pramonės didžei pakela turtus tautos, per ka ir gywenima daro lengwesniu. Anglijoje, kaip apskelbė Giffen susirinkime statistiku sziuose metuose Londone, kapitolas tautos no 1790 metu pasididino 7syk, szendien ant kožno gywentujo iszpuola 7syk daugiaus, kaip kad buvo pabaigoje pereito amžiaus. Wisi turtai Anglijos szioje gadynėje [be naujokyniu] isznesza 24 milijardus swaru sterlingu. Tiek jau iszpuola ir Prancuzijoje. Naudaisz wisu dalu darbu 1790 m. Anglijoje isznesza 200 milijonu swaru sterlingu; pereituose jau metuose pasikelė iki 1.200 milijonu swaru sterlingu. Uzdarbis darbininku szendien yra didesnis ant 50 - 100 procentu. Waisei walgio, apsirėdymas ir isamdymas gywenimo szendien yra pigesnis; dėlto ir prastas dieninis darbininkas szendien gywena taip ir tokius sawo žmogystos reikalus atlieka, kaip newienas ponas pereito amžiaus. Kur wargai yra didesni, lygei mums rodo statistika iszeiwu, apleidžianciu tėsnyne, kurioje yra sunku gywenti. Isz Wokietijos skrycziu: Wakarinu ir Rytiniu Prusu, isz Poznaniaus iszeina swetur gywenti kasmet apie 6000 žmonių; kuomet isz p. Reininiu skrycziu ir Westpalijos ta skaitlinė isznesza keleta szimtu, nors tankumas gywentuju tenai 2syk yra didesnis ne kaip tuose rytiniuose skrycziuose. Taipogi ir isz Airijos skaitlus iszeiwu pereituose metuose iszneszė 26 tukstanczius, per ka nors tankumas gywentuju mažinasi, o bėda didinasi su susimažinimu pramonės. Taipogi ir Prusu wakarinuose skrycziuose daugiaus yra pabriu, kuriuose yra daug ir lietuwiu dirbanczių, kaip antai pabriuose Kruppo Essene. Taipogi 30 tukstanczių lietuwiu Amerikoje (yra ju ir kituose krasztuose) juk tai iszeiwei isz sawo tėwynės, kuriems turi buti sunku buwo misti wietoje sawo gimimo tarp sawo gentės, kad užmariuose tarp swetimu ējo geresnio gywenimo jieszkoti. Darbas ant wietos tu 30 tukstanczių lietuwiu galėtu ir buti naudingas dėl musu tėwynės, o szendie ju daugumas ilgiaus ar trumpiaus buwia lietuweis wis ant galō gali prapulti tarp swetimu iszsiskirstia. Westpalijoje yra 3syk tankesnė populacija ne kad Lietuwoje, o wienok joje minta newien sawieji, bet randa uždarbi ir mažumas lietuwiu. Pardawinėjimas žalu waisiu, nors isz sykio duoda piningus už juos, bet ateinancziuose czėsuose ubagina žiames to kraszto, kuris tiktai žala iszdarbysta parduoda. Medis pakirstas girioje teisybė duoda piningus parduodanziam, bet prie nesistematiszko ir nemoksliszko kirtimo pustyjasi girė ir ubagina ateinancziuos giminės. Sziaudai isz sienas parduotas mažindamas mėsza ant wietos mažina geruma žiamės, duodamas tik nauda swetimam. Linai parduoti ne kaipo audimas iszdirbtas ant wietos, atimdamas uždarbi wietinėms rankoms, taipogi ubagina tauta. Tas gi pats pritinka prie grūdu ir sėmenu, kurie budami sumalt; ant wietos užimtu rankas wietiniu darbininku, o per taiti pakelti ir werte darbu, bet klėnes (?) ir sykes (?) no sėmenu iszmusztu i alėju, duotu pena auginamiems gywuolams, o tie padaugintu mėsza reikalinga dėl pagerinimo žiamės. Už miltus ir alėju taip jau swetimi, kurie szendien grūdus perka, turėtu mokėti brangei, nės mokėtu ir už darba sumalimo ir iszmuszimo alėjaus. O jei nepirktu miltu, tai neigi grūdu nepirktu, kuomet iszdarbysta Amerikos bus pigesne, tasyk reikėtu ar sumažinti sėjima tu grūdu ir sėti juos tikta; dėl sawo reikalū, o wietoje sumažintu sėti kitokius jawus dėl wietoje isisteigusiu dirbtuwu, ar auginti galwijus ir szerti juos neperkamais namineis grūdais.

Apleiskiamie lyginimus swetimu krasztu ir gryžkiamie namon. Pas mus pramonės bewiek nėra, per ka ir lietuwiszki mokslininkai neradami dėl sawias namie darbu turi toli jo jieszkoti, ten, kur ji gali rasti tarp swetimu, o tarpe kuriu ir prapuola kaipo lietuwei; ant wietos wėl i walstijos tarnyste kaipo katalikai yra neprileidžiami waldžiu. Tokiu budu tauta be sawo szwiesesniu broļu suprantama, kad negali pasikelti. Tamsybė lietuwiu turi buti yra reikalinga waldžiom Rusijos, nės musu pasikėlima wisokeis uždraudimais gina. Be mokslininku ir reikalai ne yra suprantami ir pramonė be tam tikru žmonių, specialistu, yra sunku pakelti, o be pramonės ir ekonomiszka pasikelti neyra galima. Wienok ir Lietuwa newisada miegojo, buwo ten ir laimingesni czėσαι, netiktai gadynėje Algirdžio ir Wytauto, bet ir czėsuose wienybės su lenkais. Teisybė ir senowėje ji negalėjo lygintiesi su szios gadynės pramoniszkomisiomis tautomis kaip kad angliai, bet wis iszdirbineis sawo pabriu be swetimu galėjo apsieiti, o dar kitus ir siusti i swetimas szalis. Midus Lietuwas ir alus buwo garbingi toli tarp swetimu; taipogi ir audeklai rankomis lietuwaicziau austi, nės tasyk maszinu dar nebuwo. Kaune ir Gradne buwo dirbtuwes ginklu ir maszinu dėl lauko darbu, mila ir kailus sawo darbu dėl apsirėdymo turejo, ir wyžos ant koju buwo daromos isz karnu wietiniu giriu. Szendien midu tiktai žydelei ant 'peisacho' sau wirina, ir tai isz medaus pirktu gloy Makolijoje; alu tie patys ilgapeisei leidžia ne isz salyklo, bet isz atmestu-buroku, kurie jau i barszezius netinka. Zinoma

kad toksai alus platiniesi negali ir swetur wezamas neras wietos. Apsidengimas ir apsiawimas lietuwiu yra rankomis swetimu sudirbtas: senowės miltas atstumtas szalin gelumbe ir kortu, czėbatai isz skuros swetimo iszdirbimo, nės wietinei kaidirbei moka iszdirbti skura tik dėl klumpiu ar plėszkiu, o ne dėl czėbatu, kur reikia, idant skura butu minkszta. Warszawoje pardawinėja surius, swiesta ir kumpius wadinamus lietuwiszkais, bet wisi tie daigtai Lietuwas neyra matia: surei ir swiestas yra daromi rankomis apielininiu bobu, o ne gražiu ir meila lietuwaicziau; o kumpei — tai darbas ranku wietiniu Warszawos wokiecziu mėsininku. Yra teisybė Warszawoje perkami surei Keudelinei, bet toji dirbtuwė nedaug iszdarbuoja ir tik isz pieno karwiu Kendelo dwaru, kas menkai gali pakelti lietuwiszka pramonė ir maža nauda Lietuwai atneszti. Ta pati reikia pasakyti ir apie suri wadinama 'Adamaitys'. Teisybė lietuwei neparuoda pieno, gal dėlto, kad neturi kur, nors swiesta ir suri sawo darbu nesza dėl kupcziawimo i mēstelus, piena patys suwalgydami. Bet jau pirma parodėme, kad iszdawima pieno galėtumėme 3syk padidinti per pagerinima weislės karwiu. Wėl ir prie szios dienos musu karwiu daug pieno gadinasi, nės dėl wisokio ukawimo reikia mokslo. Ulandijoje, Prancuzijoje ir Anglijoje yra tam tikros mokslawietės, mokinateziuos pasielgima su pienu, o dirbtuwės daro wisokias maszinas dėl iszdarbiu isz pieno; be to yra žinoma, kad newienos karwės duoda piena. Wisuose swėto krasztuose sra žinomi surei awinei ir ožkinei. Kumelės ir duoda piena gera dėl ligoniu ir parduodama brangei. 'Kumys' isz kumelės pieno padarytas yra parduodamas po 30 - 50 kapeiku o ir brangiaus [tikrasis]. Szwicarijos dirbtuwes už keleta milijonu franku siunczia i swėta sutirsztinta piena (kieta ir be wandens). Tokios dirbtuwės yra Prancuzijoje ir Amerikoje; taipogi Warszawoje yra dirbtuwė tokio sutirsztinto pieno kumelu, wadinamo 'Keffir', kuris labai geru pasirodė dėl penėjimo ligoniu. Bet wis tai darosi kitur, tarp tautu geriaus sawo reikalus suprantanczių. Kitos tautos rodosi ir menkiausi waisiu sunaudoti imasi, ot gal newienas lietuwis gal pasijuoks skaitydamas, kad wietoje wadinamoje 'Eth Rapids' Amerikoje yra dirbtuwė dėl perdirbimo dumu iszeinanczių isz kaminiu. Kas diena trubomis eina i ta pabrika 79.296 treiniszki mėtrai dumu, isz kuriu pabrika isztraukia 5411 kilogramu kalkinio uksuso, 908 litrus metylinio alkogolo ir 11 kilogramu tepylo. Nauda, kokia atnesza iszdarbysta dumu, per triketwirti metu sugražino piningus iszduotus antitaisyimo pabriu ir teko dėl užmokesczio darbininkams. Nesakau, idant mės sawo pajiegomis galėtumėme wiska taip tuoju sunaudoti kaip kitos tautos nesunėkin tos ir isztwirkintos prispaidimu, nės mes tarp sawias neigi mokancziu nerastumėme. Baigė taipjau keletas lietuwiu Petropileje Teknologiszku Instituta, ale taip jisai, kaip ir wisos Rusijos mokslawietės iszleidžia ne mokintus, galinczius praktiszka nauda gywenime isz mokslo isztraukti, bet iszleidžia busianezius czinowninkus, biurokratus, dėl kuriu mokslas ant teorijos pasibaigė, wienok reikia mums nors menka pradžia padaryti, idant swetimi mažiaus piningu isz musu kieszėns trauktu. Pažiurėkime ant menko wokietuko atėjusio i lenkus (nės Lietuwoje ir wokieczei kitokie, gali ten klimatas juos kaip ir lietuwius werczia i miega) pėkszcziu, su ryszėlu užkabintu ant lazdos, kuriame yra wisi jojo turtai. Apsidairias naujoje wietoje iszsipraszo no piningiu wiengencziu Wokietijoje keleta tukstancziu markiū intaiso pradžioje maža kokia pabrika, wienok i kelis metus netik ka pirmutine skola yra iszmokėjas, bet pabrika didžei padidina ir nebewaikszeziuja pėkszczius. Jo skolas, karėta ir pabrika tikrai apmoka perkantieji iszdarbius jo pabrikos. Medžwilniniu audeklū pabrikantas Szeibleris mēste Łodź, kurio turtai isznesza szendien tiktai piningais 9 milijonus rublu, ar taip pradėjo, nors szendien jau pabrika gabena sau isz Amerikos 42 tukstanczius ballu žalos bowelnos, ir wieno tik audeklū iszdirba 60 milijonu arszinu per metus. 1857 m. Szeibleris buwo dar tik prižiuru swetimos pabrikos, menkos lyginant su szios dienos Łodzine pabrika. Tautos mus kulturiszka pralenkusios, tarp kuriu pramonė no senoi yra iszsiplatinusi, netik sawo žala iszdarbysta pabriuose iszdirba, bet gabena ir isz swetimu krasztu, kur žalu waisiu ar yra per daug ar kur pabriu maža. Plienias Anglijos pabriu ir geležis netik isz rudos yra kasami Anglijoje, nės tos dirbtuwės neužtenka, dalis rudos yra pargabenta isz Ispanijos, Szwedijos ir kitu krasztu. Tik iszdarbysta angļu isztenka ir didelam skaitlui pabriu ir reikalams gywentuju namuose. Prancuzijai neužtenka jos pacziuos szilku walaknos, bet gabena ja isz Italijos, Kynu ir Japonijos. Nesenė iszrado, kad Rhea, žolė aganti Kynuose, duoda daila ir druta walakna, o tuojuau Havre isteigė dirbtuwė dėl audimo materiju isz walaknu tos Kyniszkos žolės.

Lietuwei dar nestowi taip, idant reikalautu ir galėtu gabenti swetimus žalus waisius dėl sawo dirbtuwu, nės iki sziuolaik neturi ju ir dėl apdirbimo sawo iszdarbystos; sawo iszdarbeis negali pakakinti sawo pacziū reikalams, wienok reikia imtiesi ir i pramonė, idant sawo piningais mažiaus reiketu pildyti swetimas kieszėns; idant sawobrolams, kurie szendien yra priwersti tar swetimu jieszkoti darba, ten gi dėl Lietuwas pražusta, iszrasti darbanamie. Nesakau, kad

isz sykio galėtumėme isitaisyti dideles dirbtuwes kaip kad Szeiblerio, kuriame dirba 5600 darbininku arba Zyrardawe su 16 tukstancziu darbininku. Kludo didele pramonė ir tas dalykas, kad sawo akmeniniu angļu neturime; gali jos ir yra gilei žiamėje, bet turtus gilos musu žiamės mės patys nežinome. Turgawietėse swėto jau yra iszdirbinei pabriu seniaus ēsanecziu, kurius mės, statydami ant to kelo pirmutinius žingsnius, negalėtumėme sawo iszdarbeis iszwaryti kaipo senesnius. Sziamė czėse wisur matome stowa, o tai isz priezasties perwirszės iszdarbystos pramonėje. Pas mus perwirszės iszdarbystos tik nėra, nės ir pramonės neturime. Mės pradėkiamė no mažo, kada didelėmis istengti negalime, jeib tik nesustodami ant kelo. 'Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo', kaip sako lotyniszkas priezodis. Dėl iszplatinimo pramonės wisose dalyse, netik dėl sawo reikalū, o ir dėl iszwežimo swetur amžei yra reikalingi ir sziantai milijonu piningu. Idant žinoti, kokios gi mums szendien dirbtuwės yra reikalingiausios, turėtumėme westi teisinga statistika žalu waisiu ir statistika iwežtu ing Lietuwa pardawiniu swetimo iszdirbimo. Yra teisybė wyresnybinei Statistikos Komitetai prie gubernyjiszku waldžiu ale praktika jau per keturdali amžiaus rodo eiles melo waldžiu, kad ir i teisybė ju statistikos nelabai yra galima tikėti. Teisybė kożname daigte waldžiomis Rusu dėl swetimu gawialu neyra iszpažystama ir užkenziamas.

Parubežiniu kamaru metinei apskelbimai parodo [czion teisingai, nės aprokawimas yra lengwus pagal užmokescni muto], kad pereituose metuose per paskutine keturdali metu i Rusija atwežta isz swetimu žiamiu iszdirbiniu pabriu:

iszdirbimu plieniniu, blėkiniu ir geležiniu už 16.102.000 rub tenderiu ir gariniu czirkuszmyžiu už 11 mil. 200 tukst. rublu,			
žiamdarbiniu maszinu už	5	784	„
audeklū isz wilnu už	5	467	„
audeklū lininiu ir kanapiniu	už 3	823	„
dziegoriu	„ 3	786	„
bowelniniu audeklū	„ 3	384	„
knygu	„ 3	278	„
maszinu	„ 2	985	„
skuriniu iszdirbimu	„ 2	757	„
szilkinu audeklū	„ 2	246	„
žalu produktū	„ 2	180	„
apatini apsirėdymu isz batisto [marszkinu ir tt.] 2.169.000 dailidystės darbu	už 1 mil. 003 tukst. rublu,		
lokomobilu (wežtuwu)	„ 1	887	„
geležiniu laiwu	„ 1	620	„
muzikiszku irankiu	„ 1	493	„
rasztiszku materjoļu	„ 1	428	„

Newisi tie iszdirbimai Lietuwoje pasilieką; apie tai, kiek ju liekasi tarp musu, teisingos statistikos nėks neweda, norint ji labai butu reikalinga. Mums wienok newieni tiktai atwežti isz swetimu žiamiu tawora: musu reikalus rodo, mės ranku nuodirbinius sau gabename isz pabriu taip lenkuose, taip ir giloje Rusijoje ēsaneczius. Zyrardawo pabrika no senei turi Lietuwoje magazynus sawo iszdirbiniu, turi ten komisijonėrius; dabar ka tiktai isitaisė magazina sawo audiniu Wilniuje. Kokiamė kromelyje netik menkiausio mēstelo Lietuwas ir Ziamaicziu, bet waikszeziuojancziu žydelo skepetoriaus, nerastumėme bowelniniu audiniu pabriu Szeiblerio? Parodymai kamaru szio meto aiszkina, kad per wiena tik gegužės mėnesi parwežta užrubežiniu nuowekalu už 30 milijonu su wirszumi rublu. Pusėtina ju dalis pasilieką Lietuwoje.

Ant plunksnu pažinsite paukszti.

Suwis nėra dywu, jog lenkai wisame sawo pasiutime puolasi ant lietuwiu; juju yra paprastas amatas pjautiesi tarp sawias, o patyria arcziaus sawias swetima wisi ant to puolasi, idant ana suplėszyti. Łabiau sei jiems matyti ēda galwutes tai, kad lietuwininkai sziuomi tarpu pradėjo krutėti karsztai pasirupindami apie pakėlima lietuwiszkos kulturos, isitaisydami gerus laikraszczius, matydami, jog tik per tokius laikraszczius galima dar atgawinti lietuwiszkąją dwase ir atidaryti akis ausztantiems brolams, kuomi ēsa. Lenkiszki rodakai supranta tai labai gerai, kab szwiesesniam žmogui sunku yra akis apmonyti, ir sunkei labai sunkei eina darbas, o gal ir wisai už nēka. Už tai tuomi tarpu wisi lenkiszki laikraszezi iszeinanti czia Amerikoje, kurie kita syki pjautinai pjowėsi wienas su kitu, dabar padawė rankas šadorystės ir wisu sunkumu gūta ant musu L. Balsu. 'Gazeta Katolicka' intalpino labai bjauru apjuokianti wisus lietuwininkus rasztpalaiki paduota isz Naujo Jorko. Raszėjas tojo rasztpalaikio pirsztu bado musu akis, jog tarp musu nėra sutikimo, wienybės ir meilės tautiszkos. Iszreiszkė szwiesei tiejie lenku rodakai su parsidawuseis lietuwiszkais iszgamais sawo neapikanta dėj musu tautos kaipo ir kalbos. Plaukai stojasi, kunas szurpsta skaitant kaip begėdiszka pažiaminima musu tautos. 'Gazeta Katolicka' ir jos rodakai juokiasi wisa gerkle, kad musu brolei lietuwininkai renzias N. Jorke isitaisyti lietuwiszka parapija, bažnyczia ir kuninga. Lenkai aiszkei mato, jeigu tik lietuwininkai nors

wiena li
dė! užtru
budais i
tuwinin
wiszkais
sawias
už tai d
mirdinc
Le
stengias
minėt
Gali sk
kanei
ba kie
kakta
szirdy
to, ke
gero
kykit
silpn
dama
gimi
klo
traul
sawo
pas
dab
geri
dar
kas
o m
len
dar
Sh

wiena lietuwiszka parapija isitaisytu Amerikoje, sudiew dēdē! užtruktu karwutē dēl anu. Už tai jie stengiasi wisokeis budais imesti kaula nesutikimo tarp nesusingantanciu lietuwininku, idant taip pat ir tolaus galėtu kupeziauti lietuwiszkais centais ir garbe. „Gazeta Katolicka nusikratė nog sawias kaltybe nuplaudama pilotiszka sawo rankas, jau ji už tai dabar nėko nekalta, kad ir jos straipsnei užkrėsti yra mirdinezi u mėsžu.

Lenkus mės pažystame senei, už tai nėra dywu, jogei stengiasi anie užstoti lietuwininkams; bet skaudu yra paminti apie lietuwiszka iszgymai apsidengusi lenkiszku kailu. Gali skaitytojei jau pamislyti, jog Szenandorio atžagarplunksnei bedarbystėje sėdi. Ne, netaip, anie nesnaudžia. Dirba kiek galėdami ir apsiszluostydami retkarceis prakaituota kakta dēl sawo gėdiszko parpuolimo. Kas baudė be miłaszirdystės Goldina už apsigarsinima L. Balse, o gal tik dēlto, kad tas maža paszauļa pridėjo L. Balso Draugystei dēl gero musu tēwynės Lietuwos? Košs gi tai lietuwis, pasakykite? Goldinas budamas senzokoniū užgėdino didelei ta silpnaji be dwasios atsitolinantji sunu Lietuwos iszreikszdamas jam jo blėdinga intekmė, kuri gali iwykty ir ant jojo giminės. Goldinas kad ir nusigandias bet ant sawo apginklo atsiminė anam pasaktyti dar isz nabaszniškės „Unijos“ isztrauktus žodžius: „o gi tu kaip szaukei wyrus ir moteris in sawo kroma, ir dar užpykias rėkei: Bobinėli, ar nenuėitum pas skwajeri arba i aptėka“.

Brolei lietuwininkai! man rodosi, kad lengwai kožnas dabar galėsite pažinti ant plunksnu paukszti, o pažinia gali geriaus pradėsite pildyti sawo lietuwiszkas pareigas, didindami skaitlu sanariu draugystės L. Balso ir užmokėdami in kasa draugystės piningus wisi tie, kurie esate dar skolingi, o matydami augant musu skaitlu kas sykis lenkai ir naujalenkei atstos no musu atgal ir kibs wėl wienas i kita palikdami mums szwenta pakaju.

Wienas isz minksztesniū naujalenkiu M. J. Shenandoah, 7. XI. 85.

LAUKAS.

— Łauke, ko tu taip pajuodias
Per wisa platybe?
— Pajuodino mania kraujas
Už szwenta luosybe.
Aplink garsia Naujapile
Triju mylu plotas
Lietuwos sunu ławonais
B'o wisas užklotas.
Debesei warnu juoduju
Ant manias knibždėjo —
Kapo' akis užmusztuju,
O kunu nenori...
Pajuodau asz žalas łaukas
Tai už jusu łaiswe,
Asz wėlak žaluot pradėsiu, —
Per sawo nelaiswe
Nėkad os jau nenutrenksit,..
Imsit mania arti
Ir, beardami pancziuose,
Sawo dali barti...
(Dėl br. atm. K. Agl.) J. A. Kalnėnas.

Wargu wargelei.

Meilingas broli lietuwi, rėdytojau L. Balso! Raszan in Tamista, ten toli uždidžiamario begywenanti, budamas wisiszka nepažystamas, bet wienos idėjos pasekėjas, ir ji tai, idėja. inteikia man tiesa szauktiesi prie sawo brolo. Tamistai iszkelawus isz tēwynės, maskolei musu patrijotus pradėjo spausti wis skaudžiaus ir skaudžiaus, bet gywenti, nors su wargu, dar buwo galima, kaceig kiekwiena sergėjo palicija kaip aki; dabar jau kitaip yra. Kelom nedėlom atgalos maskoliszki wyresnybinei laikraszcei ipatingai emė rėkti, nurodydami ipacz ant „klopomanu“ ir „litwomanu“ ardancziu mat, dideja Gudija ir labai dēlto paojingu. Patėmyjo prieg tam, kad didžiauseis sėtojeis lietuwyštės yra Senapilės gimnazija, Weiweriu seminarija ir pradinės mokslawietės Suwalku rėdyboje, mokintojei kuriu yra wisi iszėja isz Weiweriu seminarijos. Pirmiausei pasirodė Warszawiniame wyresnybiniame „War. Dnewnik“, nurodantis propaganda lietuwyštės per mokslawietes ir asztrei rodyjantis užmuszti ta „kwaila, bet paojinga swajone“ pacziame užpere, o dēlto turia buti mokintojei labai prižiurimi ir parinkti. Po kėlu dienu wisi mokintojei gawo wyresnybinius prisakus newartoti lotyniszku raidžiu; wienas isz mokintoju paraszė Głobėjui Warszawos Mok. Ap. protesta lingwistiszka darodindamas nepagabuma wartojimo gudiszku raidžiu lietuwiszkuose žodžiuose. Kuratorius paklausė rodos iszgamio Gilaus, inspektoriaus wienos Warszawinės gimnazijos, o tas pripažino maskoliszkas raides!... Amžei praslinko warguose ir nelaimingoji gentė musu pagimdė Muraszkas ir Gilus!.. Po tam uždraudimas lotyniszku raidžiu tapė patwirtintas, o patrijotai mokintojei wisi persekiojami; dar wisu lietuwiu waro lauk isz Lietuwos, o ant ju wietos siunczia lenkus ir

sulenkejusius lietuwiu. Tokiu budu daugumas pateko in skyri tu nelaiminguju pasmerktu ant iszgniszinimo. Newienas mokintojas pabaigias seminarija ir igijas wieteles darbuoski dēl gero tēwynės, plėsdamas tarp sawo wiendarbiu ir mokslus einancius jaunuomenės nora igijimo szwiesos, patrijotismair demokratiszka dwase. Newienas tarp tamsiūju brolu platinu lietuwiszkas kningas paskutini sawo skatika dėdamas. Newienas paraszė placzius naudingus rasztus ir rengėsi surinkias piningus apgarsinti. Mokintinei seminarijos naktimis ateidami ne su wienu pasikalbėdawo ir pasirodawodawo; kaip sztai wiena gražia dienele ima sukinėtiesi aplinkui žandarai ir po kėlu dienu pareina rasztas, kad wazinioti laukan isz Lietuwos. Reikalaujant parodymo priezascziu atsako: „n'isztikimas ir paojingas“, nors wėl dar pawelyja metus prabuti po priežiura palicijos mokintoju ten, kur jau lietuwininku nėra ir nėks lietuwiszka nekalba. Nelaukdami nėko łabo, apart persekinėjimu, iszwaryti isz tēwynės ant mažos algelės i mozurus, kur palicija neduos pakajaus, o trokszdami placzius dirwos dēl darbo ir mokslo, ryžamėsi atkakti pas jus, brolei, i Amerika ir dirbti su jums sunkiame, bet szwentame paszaukime, padėti tempti sunkuji tēwyniszkuju darbu junga. Rasi wirs geresnė galdynė, tai pagryžszime, o szendien reikia bėgti isz tēwynės.

O łaiswe! geri žmonės
Tai ir nederėjo,
Be derybu jie nukimszo
In tolimaszali,
Kad neaugtu tokia žolė
Ant musu dirwono...
Ant galo sawo raszto pridursiu, jog daugumas patrijotu parsisiusdinti ta puikuji laikraszti „L. Balso“, bet baimė maskolaus nepawelyja. „Auszra“ yra toks lėtas rasztelis, o jeigu pas mokintojėli koki ja randa, tai tuojaus nabaga ir gena laukan isz tēwynės — welniszkas rėdas musu.
Linkėdamas jums. wisi, brolei, łabo jusu darbuose, atsisweikinu... Tikras lietuwis.

Dwi jiewos.

Ant Szeszupės augszto kranto
Ziampilė juoduoja;
Ten dwi iewos, abi łaios,
Be wėjo siubuoja.
Stowi jos czion isz senowės
Ir nėkas nežino,
Kas ant kapo, kept ant saulės,
Jaszjas pasodino.
Jeigu geidžiat sužinoti,
Mergelės gražiosios,
Tai kłausykite: tos dwi jiewos
Yr sesers tikrosios.

Dwi seseris waikinuka
Jauna pamylėjo,
O tas nepaiks, nės abidwi
Jas prigaudinėjo.
Su abiem mergom mylawos,
Bet reik atsitikti
Wiena nakti po ažuolu
Wisioms susitikti...
„Tai tu szitai mudwi myli?“
Ir jieszkot pagawo
Nodu, idant nužawinti
Mylimaji sawo.
Rado žole, iszsisakė,
Iszskasia wirino,
Ir tuom waistu ant rytojaus
Miela nunodino.
Nunodinia pakawojo
Ji tyrame łauke
Ant ziampilės, kur Szeszupė
Isz senowės plaukė.
Kas-gi tolaus? otkas, mergos!
Seserės waikszcziujo
Kas ryteli, prieszai saule,
Łankyt mylimojo.
Ir waikszcziujo jos ant kapo
Raudoti waikino,
Pakol paczius su tuom waistu
Nenusinodino.
Diewai žmonėms dēl paminklo
Pastatė jas łauke
Ant ziampilės Paszeszupyj,
Kur wėsulas kankia.

Po dirwona n'apmatoma
Wėjalis užuoja;
Ant ziampilės łaios iewos
Nuobėdžei siubuoja.
J. A. Kalnėnas.

Szenandoris, diena 14 Lapkriczio.

Szendien, tarp adynos 6 ir 7 adynos wakare, Radzewyczias krome isz kas-žin kokios nežinomos priezasties pasirodė ugnis walandoje, kada didžiausias krutėjimas kupezystos „iszmokescziio dienoje“ karsztai ėjo. Už tai tirsztumoje „kostumeriu“, kurie tik isztemptom akimis ant priėmėjo piningu prie stalelo nekantrai spaudėsi, nepasergėjo nėkas pirma tos ugnies, pakol nepradėjo liepsnoti isz užpakalo kruwos sukrautos watiniu kalėdru. Pakiło tuomi tarpu sumiszimas ir ryksmai, kiti sugriebia deganczius skudurus iszdrėbė łauk ant ulyczios; tuojaus subėgo daugumas akywuju, wienkart ir ugninė sargyba, kurei umai pasisekė užlieti deganczius szkarmalus. Isz ko ta ugnis atsirado, yra sunku ispėti; dauguma szneka, kad ugnis buwo pakurta kokiomis neprietelingomis rankomis, ar tai gali buti, nežinė. Blėdis per tai padaryta gali lengwiu budu apmokėta buti, juk dabar esant priezasczei wisi negėda ant to dalyko wėl ta auksini žieda ant loterijos, kur anuo sykiu lietuwininkai szelpdami warginga kromininkėli, nupirko žieda kokiam Pottsvillės žydėlui. Bet kur tas auksinis žiedelis ir už ji surinktas szimtelis? hę!

Lietuwa, ganyk sawo warda.

Pereitame numeryje L. Balso patalpinome žine apie apsilankyma rėdytoje „Ojczyznos“ p. Slisz ir p. Heilpern pas rėdytoja L. Balso, ir tai padarėme dēlto, kad pasitikėjome, jog szneka tuomet užwesta buwo nuoszirdi, atwira, ir kad isz tikro lenkai geidžia susitaikinti su Lietuwa. Bet czia mės apsigawome, kaip mums rodo No 18 „Ojczyznos“ pripildytas lenkiszku keiksmu ant Lietuwos; rėdytojas „Ojczyznos“ perskaitias Balse atsiszaukima i brolus lietuwininkus, idant eifu i talka taisant modus vivendi su lenkais, jeigu tik lenku draugystės reikalauja, susigėdo matydamas, jog lietuwininkai supranta sawo padėjima ir numano lenku pasaluma dēl Lietuwos no senu czėsu, ir subugias, idant pasiputėlei lenkai ji neimtu i naga už nusilenkima priesz lietuwininkus, plusta kiek imanydamas ir žiames ardo lenkiszkais ragais ant rėdytojo „Balso“; regimai jis tuomi tariasi atitaisysias sawo kreiwaji žingsni akyse lenku. Ir ka gi paplapupė tas ponelis Slisz? ar ka naujo? Bet lenkai naujo dēl Lietuwos nėko neturi, jie turi dēl musu tik senaja neapikanta ir gieda paprastaja giesmute piktžodziawimu, kaip kad yra pratia daryti newien priesz lietawininkus, bet ir priesz Rusinus. Kaip „Zgoda“, „Gazeta Katolicka“, „Gazeta Polska w Chicago“, taip dabar ir „Ojczyzna“ lietuwininku atgijime nemato kito nėko kaip tik parsidawima maskolams ir prieszgybybe kuningams. — Wisi žino, jog mės neapkenzcziame tyrionybės, ir musu darbai no senei tai aiszkiausei rodo: ar imsi „Auszra“ ar „L. Balso“ ar kitus musu nuweiktus darbus, wisur o wisur ras kožnas, jog tikrasis lietuwininkas yra geistojas walnybės ir nutrėmėjas jeib kokio jungo. Už tai gi sznekėti apie musu prilinkima Rusams gali tik tai žmonės besąžinės, pasalkandžei, bedoriszki. Antrapus jeigu lenkai mums butu kuomi nors geresni už maskolus, tai Rusija nesiustu lenkelus i wietas iszwarytuju lietuwininku, knip kad eina žinios isz Lietuwos; regimai kad Rusija jau cziasi esanti wienmokslu su lenkais prietikyje prie Lietuwos. Isz to jau butu aiszku, kad lenkas ir rusas yra abu łabu tokiu dēl musu, kaip krislas akyje. — „Ojczyzna“ szneka apie musu prieszgybybe kuningams. Mės tikėjimo reikaluose neužkubinėjame bažnyczios tarnu, bet tylėti apie darbus kuningijos reikaluose draugijos ir patys kuningai newelyja. Ir jei kn. Klimeckis lietuwininkus keikė kelisykiu tik wien dēlto, kad jie nenori sawia pripažinti „rodakais“ paloku neigi sawo tēwyne esant Lenkija, ir kad lietuwininkai rengiasi in sitaisyti lietuwiszka bažnyczia — argi teisybė reikalauja, idant mės lietuwininkai tylėtumėme? Mės žinome, kad lenku polytika to reikalauja, idant mės girdėdami lenkiszkus keiksmus galwas nunyrintumėme ir szirdyje susitrupinia sakytumėme: „ka-gi daryti, jau busime palokpalaikeis!“, bet iszmintis, teisybė ir žmoniszkumas nėkuomet tokio darbo nepagirs, jeigu tik panėkins. Mums ne lenku kwail polytika ir trenksmas rupi, už tai mės ir nesibijome sznekėti apie tai, kad lenkai keikia lietuwininkus neteisingai.

Gal ir yra kwailei, kurie tariasi, jog tikėjimas lenkus amžinai skiria no wienybės su rusais. Mės gi matome, jog slawiszkoji giminė per iwairius atsitikimus traukiasi i wienybe; norint szendien wienur ar kitur tos giminės gentės pjaunasi kaip szunys už kaula, taip ir jos už prakiluma ir proga spausti swetimgenzczius, wienok nepoiligam pareis galdynė susitaikiniimo, ir szendien jau Pipynai ir kiti grindžia tam tikra kela, o ir szimėtis szwentinimas panslawiszkos szwėtės Wisznehrade. Jeigu Lietuwa szendien su lenkais susipuls i tauta, tai Lietuwa ipso facto susiwienuos ir su maskoleis — o tuomet galime sakyti, jog Lietuwa nugrimzdio i amžinuma, kadangi trukstant susipratimo tarp lietuwyštės slawiszkoji giminė prarys lietuwiszka. Jeigu szendien jau nelengwu yra stengtiesi priesz spuda lenku ir maskolu, kurie sawo tarpe nėra griaužias, kaip gi bus sunku tuomet kirstiesi priesz, kada Lietuwos waiku pajiegos susimažins per prozelytybe, per suslawiszkėjima, ir kada wien-

kart lenku ir maskolu iszgalingumas bus pasididinais per sutarima ju tarpe. Uz taigi mes negalime nei wienos walandos gaiszinti, bet turime jau szendien dwasiskas stiprintiesi i kowa; o musu dwasiskas sylos ir musu medegiszkas pasiturėjimas yra butinai reikalingi netik ateinancziam laikke, bet ir szendien, szendien, kada turime atremti guoli swetimgencziu pacziamie uzgimime. Taigi Lietuwa, tu nesnausk!

Jeigu lenkai walnoje ziamėje persekioja kaip imanydami apszwiesta lietuwininka, ka gi besakyti ap e tēwynę, kuria waldo brolis lenko — maskolus! Ten musu mokslininkai ir lietuwiszkas rasztas yra persekiojami, no apszwiestunu yra duona atimama; netik kad mokslu wyrams newalē yra tamsenius szwiesti brolus, kuriems uzkerta kelus ir gi i mokslawiete zhdant eiti, eina dar gandas, kad lietuwiszkas apszwiestunas neigi ziamēs pirkti negalesias ar jau ir negalas. Isz urėdu iszwaro; moksla naudoti dēl gero wisuomenēs nepawelyja; isz ziamēs gywenti nēra walē; musu bažnyozios stowi po prieziura zhdarū. Kas gi liekasi lietuwiui? Sibērija ar Arkangelskas, Kaukazas ar Warszawa, ar galop uzrubežis; ir tai dar yra mylista, jeigu kam pawelyja atitraukti isz tēwynēs i uzrubeži. Lietuwininkui nebyra walē gywenti, dirbti ir szwiestiesi Lietuwoje tarp sawo brotu. Kas matē tokias netiesybes? Ir kas ties mumis yra netiesingas kaip kad slawiszkoji giminē?

Wokieczei ant lietuwininku taipogi sziauszias, ir už ka Ar gal už tai, kad lietuwininkai taip narsei muszo prancuzus pas Gravelotte ir Sedan, ar austrus pas Sadowa? o gal dēlto, kad lietuwininkai Tilžėje ir Klaipėdoje priēmē nelaimingaja Prusu karalēne Louise, waromaja prancuzu laukan isz Walstijos 1805 m.? O gal už tai, kad Lietuwa moka mokescnius brangius ir duoda neiszpasakoma nauda Wokietijai? Ažuot ka wokieczei mus turētu mylėti, jie 5000 lietuwininku, nors daugumas ten buvo gywenia per 15 metu, waro laukan, waro i wargus ir priespudi po waldzia maskolunas. Negana to. Lietuwininkai isitaisē draugyste „Byrutēs“ dēl platinimo ir pakelimo mokslu tarp lietuwininku. Gal jus, brolei, mislyjate, kad ta draugystē wokiecziams neužklūwa? Kaip musu Balsa lenkai, taip wokieczei „Byrute“ nusmaugt yra gatawi, ir smaugtū dēlko? Dēlto, girdēk, kad „Byrute“ imasi isteigti mokslus, juos kelti ir gawinti tarp lietuwininku, patuolaiak miegojusiu.

Bene jau bus aiszku, jog Lietuwos sklydziai yra lygus neprietelei, ar tai lenkai, ar tai maskolei, ar tai wokieczei. Lenkai lietuwininku tarpe tiekias pasēti waisiu nesutikimo ir iszirimo; ir dēlto pasinaudoja jiems prilinkiancius gero atskalunus lietuwininkus, apskelbdami tikruosius mylētōjus Lietuwos tai bandžiuleis maskolu tai nedraugais tikėjimo. Prieg tam jiems pasilieka walē bjauroti lietuwininkus sawo gazetose, o taipgi no lietuwininku atiminėti bažnyczes kaip padarē Szenandoryje, Brukljne ir Naujame Jorke, ir Lietuwos taip daug wietose — ir tai wis isz meilēs ir brolystēs. Maskolei meta lietuwininkus laukan isz tēwynēs, o likusius namie persekioja, waro i gilaja Rusija, spaudžia mokesczeis, o neduoda raszto, mokslawietēs ir szwiesos su duona. Wokietis, tarp wisu bewiek itaidziausias musu neprietelus, meta brolus musu laukan per rubežiū, atstumia musu pardawinius ir spaudžia isz patylu ir pasalu apsireiskimus lietuwiszkosios dwasios.

Ka gi mēs walnoje ziamėje gywendami turime daryti? Gal turime kniupseti nuludia, arba sakyti, kas tai mums kaiti? Ne, brolei, jeigu mēs norime pasirodyti iszmintingais, jeigu mēs geidziamē sawo lietuwiszka warda iszlaikyti nesuteptu, o garsu teisingumu, meile, nepriegulme ir drasa — mēs darykiamē wienybe, glauskiamēsi arczias wienas kito, o neatlėzkiamē. Dabar yra geriausias laikas, o paskui jau bus wēlu; dabar mēs darykiamē tris swarbiausius darbus, o jie yra tokie:

1. Iszeiwystē isz Lietuwos dabar didinasi, ir labai nemenkas skaitlus iszeiwiu atplaukia ir czionlink i Suwienuotas Walstijas. Iszeiwiams ēsant tankiausei be piningu ir be žiniū, kur kaip galētu duona pelnyti, mēs turime neszi pagelba ir žodžiū ir darbu. Mums rodosi, jog L. Balso draugystē galētu ta dalyka geriausei imti i sawo rankas, ir newiena musu broli iszwaro isz tēwynēs, o ieszkanti paglobos no sunykimo ir suwargimo, iszwalnyti no wargu, kokie iszdygsta isz bemantybēs ir nežinēs swetimos ziamēs neigi gywenimo joje. Jeigu žydai N. Jorke isitaisē draugystēs dēl gelbėjimo sawo sangymiu, jeigu lenkai gali isitiecti draugystēs dēl priēmimo sawo wientaucziū, argi mēs lietuwininkai turētumēme atsilikti ir buti blogesneis už tuos, kuriuos paprastai ziamians sawias statome. Susiēja i susirinkimus draugystēs Balso apie tai paszneckiame, darykiamē roda, o be abejonēs no pagelbētū brolu wargdieniu snsilauskime padēkos, o akysē žmonystos pakelsime sawo warda.

2. Szendien dienose didžiausio priespudžio tēwynēs Lietuwos, kuomet jau nei ant sawo tēwu krauju aplaistytois ziamēs maitintiesi, szwiestiesi ir dorėti nelabi prieszginēi musu tautos nepawelyja, pasirodykiamē akysē wisu swētō, jog mēs neesame gywuoleis, kantrei junga wergystēs neszoceis. O kaip mēs tai galime parodyti? Nekitaip kaip rinkdami paraszus ant protesto priesz ana priespaua ir ne-

teisinguma dēl musu gawalo ir musu kraszto, koki daro maskolei, wokieczei ir lenkai. Tegul žino ir waiku waikai jog mēs paszi nawodami kitu tiesas, wirszumi: swetimus penėdami ir dengdami reikalaujame no ju paguodonēs, teisingumo ir lygybēs. Toks musu darbas netik musu warda pakels tarp kitu tautu, jis atnesz neiszpasakoma nauda ir brolams tēwynėje. Musu protestas parnesz jiems patieka, nuszuostys ju aszaras, pakels dwase, sustamuntrins nora ir sužadins iszterwminga darbsztuma. Kožnoje wietoje gywenanti lietuwininkai tegul imasi i darba, surenka paraszus norincziuju padēti sawo prawardes ani protesto. Negana to, kad pawienam kožnas pasiraszytu ant tam tikro laiszko; jeigu kokiam daigte yra koki lietuwiszka draugystē, tegul kožna no sawias per sawo komitēta prisideda prie darbo kurs yra tikrai lietuwiszku, tikrai patrijotiszku. Pasirodykiamē akysē Lietuwos ir praszaliecziū, jog nebemiegame ir jog mylėdami teisinguma ir brolybe negalime apkēsti lauzymo tiesu musu kaipo žmoniū ir kaipo tautos. Szendien turime proga pasirodyti, jog esame žmonėmis iszmintingais, ir pasirodykiamē. Jeigu lietuwininku sujudimas ir krutumas sujudino lenkus, juos suginē i wienybe, nors nesenei da wienas kitam akis buwo gatawi iszkapoti, tegul gi musu brolu persekiojamu tēwynėje wargai, aszaros ir rupesczi per smenga i musu szirdis, ir tegul žodis reikalaujantis walnybēs, lygybēs ir teisingumo dēl musu gawalo tampa musu prieszodžiū. Taigi dabar kelk, o Lietuwa, ir pasirodyk, jog ēsi gywa, drasi, gudri ir iszmani.

3. Negana to, kad mēs paglobsimē nuskriaustus ir nuwirkintus iszeiwius lietuwininkus. negana to, kad iszduosime protesta priesz priespaua, kokia daro ant lietuwiu wokieczei, maskolei ir lenkai, mēs Amerikoje turime laikytiesi wienybeje ir sutarime; mēs neturime blaszkytiesi isz szalies in szali, o sawo wisatinose mislyse ir jausmuose turime ingwiena daigta susieiti. O kas wienybe ir stiprybe tantiszko gawalo niszkaus parodo kaip kad gazetā? kas tautos istanga apreiszkia ir akysē swetimgencziū, jeigu ne spaudintasis rasztas? Mēs iau turime Liet. Balsa; nors skaitancziū ji yra labai daug, bet užmokėjusiu piningus yra nedaug; už taigi kožnas, kurs jaucziasi ēsas lietuwininku wertu to iszkilmingowardo, tegul rupinasi apie padauginima burelo mokētoju Be piningo yra sunku ka isztaisyti. O tik gazetā ikwēpē lietuwininkams Amerikoje nauja dwase, naujus jausmus ir supratimus iteikē, ir newienas sakosi gudresniu pastojas ja beskaitydamas; kožnas jauczia reikalinguma laikraszczio. Jeigu buwo galima ta Balsa sutwerti, kuomet neturėjome wienybēs ir kuomet nesusipratome ēsa teisingais lietuwininkais, tai dabar igija ta suprat ma pasirupinkiamē iszkelt augsztyū apszwietima ir padidinti raszta. Jei kožnas pasirupins atlikti sawo pareigas, tai no Nauju Metu galēsime iszwysti ta Balsa, kurs szendien tik i dvi nedēles aplanko namelus skaitytojo, ateinanti i sweczius kas nedēle jr padidintame pawyzdyje. Tegul kožnas lietuwininkas reikalus Balso ima už sawo reikala, sawo namu ir giminēs. Ir kožnas mato, kad isz tokio Lietuwos krutumo gali iszaugti waisei negirdēti; juk szendien jau wisi žinome, kad ir lenkai, kurie ilgus metus czia juokawosi isz musu ir mus paikino gieda su wisu kitokia giesmele. Kur glostymas nebegelbti, ten jie imasi už piktžodziawimu, keikimu ir persekiojimu. Argi mēs czia butumēme iszaugsztinia lietuwiszka warda, jeigu neturētumēme laikraszczio, argi dar klausti! Norėdami buti žmonėmis ir laikydami garbėje sawo warda mēs lietuwininkai rupinkiamēsi apie suszelpima L. Balso geru žodžiū ir piningu, minėdami ir tai, jog tauta, kuri neturi raszto, negali neigi wadintiesi tauta.

Sakysite, brolei, kad yra sunku padaryti tuos swarbius darbus; szendien wieni lenkiuoja, kiti wokiecziuoja, tretis apsimetē ēsa Yankee, o kiti nēkuomi sakosi neēsa ir nēko ne reikalauja nei mokslu nei wienybēs nei wardo. Kiti daug szneka, daug giriasi padaryti galia, bet ju darbu mēs nematome. Kiti wēl jau padarytus darbus geidžia suardyti, ir tai isz pawydo, kad kitas juos daro ar padarē, arba wēl dēlto, kad darytojas ju nesiklausia rodos sawo darbuose dēl geros wisos Lietuwos. Akysē reikalau tēwynēs Lietuwos ir kaktomais priespudžio, koki kenzia lietuwininkai no lenku, maskolu ir wokiecziu, meskiamē neapikanta ir pawyda ir iszdyduma, swieskiamē szalin sawo szyksztuma, o dēl naudos tēwynēs susiēja pasiszneckēkime gražei ir santiklei susirinkimuose nesiszpyguodami, sawo užmanymus paduokiamē ing laikraszti, idant musu mislis wis skaitanti brolei girdėdami iszirtu ir gerasias priimdami blogiasias atmestu. Tuomet tai Lietuwa pasikēlusi augszcziaus žiamo neapsikentimo wienas kito, pawydėjimo ir szyksztawimo, pražydusi apsiwainikuos szwiesa, turtu, pasisekimu darbuose ir garbingu wardu tarp swetimgencziū.

Kad lietuwininkai taip darys, o mēs neabejojame, kad taip iszsiplodys, ir neprietelei Lietuwos nutils, o ir ans ponas Twarowskis, kurs kiek girdime jau isz anksto turi paga tawyyjas raszta, kur naujalenkiszkaus dumblais apibjauroja tikrus lietuwininkus, ir tik laukia, ar kuomet jis ta raszta galēs paleisti i swēta be baimēs, jog bus prigulinczei iszkarasztas. Jeigu norite brolei, kad lietuwininkams Amerikoje sektuosi ir kad lietuwininkai sawo warda neprazdytu am-

žinai, tai kožnas darykite tai, ko tēwynēs reikalau ir garbē jusu pacziai reikalauja. Mēs wienybeje, nors ir keli szimtai busime, daug, labai daug istengsime, nors musu sylos pawienam imtos turi menka isznaszuma. Tegul mums Diewas laimina tuos wisus darbus, ir tegul gywuoja Lietuwa szendieniszkoje wainoje Lietuwiszko žirgawaikio priesz lenku iszskiktusia warna, kaipogi ir muszyje priesz wokieiti ir priesz „guda kaip szuo ruda“.

Rėdystē Balso.

ZINIOS

Auropa. Serbija pradėjo waina priesz Bulgarija; serbu waiskas traukia artynlink mēsto Sofia; pas Slivnica serbai muszosi su bulgarais pilnas 18 adynas, paskui i kowa isztikopas Slawinje ir Gintji, kur bulgarai atmuszo serbus, taip kad serbai sawo swarbuji guoli perkėlē i sawo mēsta Pirot. Pagal žinia isz Wiennos kuningaisztiis Bulgarijos Aleksandra ēsas pažeistas.

Rusiszkos armijos diwizijos Kijawe, Karkowe ir Adesso gawo paliepima taisytiesi i marsza. Rumēnija traukia ing daigta waiska pagal rubežiū Besarabijos, o Bulgarija praszto turku apgynimo no insigriowimo Rusijos.

Wokietijoje mēste Metz, kuri wokieczei atēmē no prancuzu 1871 m. naujas cēsoriszkas waldowas Hohenlohe laikē polytikiszka szneкта ir gywentojams Elzacijos rodawojo užmirszti Prancuzija.

Prancuzijoje „Republikiszkoji Kairė“ parlamento nori, kad rinkimas prezidento republikēs butu paskubintas.

Anglijoje parlamentas yra atleistas karalēnēs rasztu ir yra liepta naujus skyrimus pradēti. — Anglai inēmē Birmoje gintuwe Minla ties upe Iravaddi.

Suwienuotos Walstijos. Brooklyne 18 d. tapē i sudastatytas lenkas Groblewski už nužawinima sawo antros paczios už tai kad ji jam nubodo ir atsiskirti nenorėjo. Už tai bene tik Groblewskis bus myriop sudytas.

Pakersztinga wirēja Bostone mėgino nužawinti nuodais wisa gimine isz wiso 11 žmoniū.

APGARSINIMAJ.

W. JABĖ ONSKIO

Lietuwiszkas Salunas

czia rasi biljarda, atsigēri wynuczio, szalto aluczio ir užsi- ruki ty gausi skanu cigarēli.

34 Hester street

Naujame Jorke.

LIETUWININKAJ PAS LIETUWININKAI!

Rasite szalto ir gero alaus skanawo wyno ir likieriu mano sahu- ne; tajpgi ir biljarda.

Jonas Butkauckas

262 East Broadway.

Naujas Jorkas.

PIUS PASIACKAS

tikras agentas Singers Co siuwimo maszinu.

Lietuwininkaj norėdami gauti maszinas tajp kriauczisz- kas kajp ir del namu darbu, praszau, atsiszaukkite ing man- niā, o wisados pigiau pirksite. Gywenu: 68 Forsyth str. N. Y. Office 34 Union Square, N. Y.

Didelē krautuwē nauju drapanu krome M. GOLDSZTEJNO, 26 South Main Street Shenandoah Pa.

Mano taworaj yra wisi nauji, o prekia pigiausia; tawo- raj yra iszkloti ant staļu, ir kožnas juos gali apžwalgyti be pagelbos parduodancziujo. Musu krome nēko negalima yra nuderėti, nēs neužsiszaukiamē nēko per wirszu. Už sawo tawora ranczyju. M. Goldsztejnās.

Naujas drabužiū kromas L. GOLDINO,

19 South Main Street Shenandoah Pa.

Didelē krautuwē marszkiniau, skrybēlu, dziegorēlu, len- ciugēlu; drapanos wajku ir wyru. Už gera tawora prekia pigiausia. O jeigu butu kur taworas negeras, asz už ji gra- žinsiu piningus atgal, kad bus taworas man sugražintas. L. Goldinas.

MAJNERIU SALUNAS.

Darbininkaj norėdami gauti darba anglakasyklose gaus gera roda pas mania. Łajkau alaus, likieriu ir wynu. Lietuwininkaj gali gauti nakwyne.

JONAS MATULEWYCOZIUS.

Shenandoah Pa East Centre strett,